

Mnisi w białych habitach na Wzgórzu św. Wawrzyńca

Don Roberto Marcotulli EC, wice generał Zakonu Kamedułów, oraz ojciec Stanisław, przeor Klasztoru Kamedułów z Pustelni im. Pięciu Braci Męczenników w Bieniszewie, odwiedzili Starą Łomżę i spotkali się z Wójtem Gminy Łomża Piotrem Kłysem.

Kameduli to zakon o bardzo surowych regułach życia pustelniczego. Erem Pięciu Męczenników w Bieniszewie, to jeden z dwóch czynnych dzisiaj eremów kamedulskich i jedyny ściśle kontemplacyjny, pustelniczy zakon męski w Polsce. Don Roberto Marcotulli EC przeprowadzał wizytację w eremie. W jej trakcie zażyczył sobie wizyty w Starej Łomży.

Założycielem Zakonu Kamedułów był św. Romuald. Do grona jego uczniów należeli m.in.: Benedykt i Jan, którzy wraz z trzema towarzyszami ponieśli w 1003 r. śmierć jako pierwsi męczennicy naszej Ojczyzny (Pięciu Braci Męczenników) oraz św. biskup Brunon z Kwerfurtu. To on, spisując „Żywot Pięciu Braci Męczenników” podawał, że cesarz Otton III, po powrocie z Gniezna (Zjazd Gnieźnieński z 1000 r.), miał ogłosić św. Romualdowi, który wówczas prowadził erem w Pereum koło Rawenny, że zamierza posłać zakonników do kraju Słowian, aby **„tam, gdzie piękny las nadawałby się na samotnię, na ziemi chrześcijańskiej w pobliżu pogan zbudowali klasztor. Stąd miały płynąć trojaki korzyści dla szukających drogi Pańskiej, a więc dla nowicjuszków przychodzących ze świata miał tam być upragniony klasztor, dla dojrzałych zaś i łaknących żywego Boga doskonała samotnia, a ci którzy pragnęli rozstać się z tym życiem i być razem z Chrystusem, mieli sposobność głoszenia Ewangelii poganom.”**

Św. Brunon z Kwerfurtu, który był jednym z eremitów w Pereum, a wcześniej kapelanem i przyjacielem cesarza Ottona III, został wyznaczony przełożonym posłanych na misję eremitów. Pod koniec 1001 roku bracia Benedykt i Jan, uzyskując zgodę św. Romualda, wyruszyli w drogę do Polski, zabierając ze sobą podarowane przez cesarza Ottona III szaty i naczynia liturgiczne. Św. Brunon z Kwerfurtu udał się do Rzymu, aby od papieża Sylwestra II uzyskać zgodę na misję, po czym wraz z nią miał dołączyć do braci w Polsce. Brunon uzyskał zgodę papieża Sylwestra II na utworzenie misji w kraju Bolesława Chrobrego, a nawet paliuszu, czyli element stroju liturgicznego przynależny metropolitom (arcybiskupom), ale burzliwe wydarzenia we Włoszech i Niemczech zatrzymały go w Rzymie. Niedługo później, w styczniu 1003 r. zmarł cesarz Otton III, a nowy król niemiecki Henryk II z Bolesławem Chrobrym nie chciał współpracować lecz wojować – konflikt trwał do 1018 r. i pokoju w Budziszynie.

Przybyli wcześniej do Polski bracia Benedykt i Jan, przy wsparciu Bolesława Chrobrego, utworzyli pustelniczy klasztor - być może w obecnym Kazimierzu Biskupim, w pobliżu którego znajduje się erem w Bieniszewie - w którym czekali na Brunona z Kwerfurtu i jego papieskie zezwolenie na misję ewangelizacyjną. Niestety nigdy się już nie spotkali. W 1003 roku bracia zostali zamordowani w swoim klasztorze. Napastnicy chcieli ukraść pieniądze, przekazane zakonnikom przez księcia Bolesława.

Brunon z Kwerfurtu do Polski dotarł prawdopodobnie dopiero w 1005 r. Z jego listu do króla niemieckiego Henryka II wiemy, że zaprzyjaźnił się z Bolesławem Chrobrym, a z relacji kronikarzy niemieckich, że otrzymywał od polskiego księcia duże wsparcie. Według lokalnej tradycji św. Brunon z Kwerfurtu w Starej Łomży miał założyć pierwszy na Mazowszu kościół chrześcijański pod wezwaniem św. Wawrzyńca. Według hipotez archeologa Antoniego Smolińskiego, który wraz z Wójtem Piotrem Kłysem oprowadzał „mnichów w białych habitach” po Starej Łomży, św. Brunon założył tu nie tylko kościół, ale także klasztor misyjny, a nawet metropolię. Gall Anonim w „Kronice Polskiej” napisał: **„Król Bolesław tak wielką gorliwość okazywał około służby Bożej, a to w budowaniu kościołów, ustanawianiu biskupstw i nadawaniu beneficjów, że za jego czasów Polska miała [aż] dwóch metropolitów wraz z podległymi im sufraganami.”**

Arcybiskupem gnieźnieńskim był wówczas Gaudenty, brat św. Wojciecha, a według historyka i prawnika prof. Władysława Abrahama, tym drugim arcybiskupem z czasów Bolesława był św. Brunon z Kwerfurtu, który do Polski przybył z paliuszem nadanym przez papieża Sylwestra II.

Być może ze Starej Łomży biskup Brunon wraz z osiemnastoma towarzyszami udał się na misję ewangelizacyjną do pobliskich Prusów. Podczas niej, 9 marca 1009r., poniósł śmierć męczeńską gdzieś na pograniczu Prus, Litwy i Rusi (być może na Jaćwieży).

Według kronikarza niemieckiego, Thietmara, biskupa merseburskiego, który był krewnym Brunona i żył w tym samym czasie co św. Brunon, **„ciała tych męczenników leżały niepochowane, aż dopiero Bolesław (Chrobry), dowiedziawszy się o tym, wykupił je i w ten sposób przysporzył swemu domowi błogosławieństwo na przyszłość”**.

Wipert, jedyny ocalały, aczkolwiek oślepiiony, towarzysz św. Brunona z wyprawy do Prus, w swoim przekazie „*Historia misji biskupa Brunona*” podaje, że **„teraz zaś nad ich ciałami pobudowane są klasztory”**.

Antoni Smoliński twierdzi, że w trakcie badań archeologicznych z 2000 i 2003 roku na Wzgórzu św. Wawrzyńca odkrył pozostałości dwóch kościołów i odcisk fundamentów rotundy, którą miał zbudować św. Brunon. Podczas obecnych badań na sąsiednim

wzgórzu odnalazł ślady po eremach. Według jego oceny grodzisko w Starej Łomży – to na Górze Królowej Bony, miało być zabezpieczeniem misji ewangelizacyjnej, założonej na prośbę Bolesława Chrobrego i z polecenia cesarza Ottona III przez św. Brunona z Kwerfurtu.

Jeden z najstarszych zachowanych dokumentów dotyczących Łomży wskazuje, że kościół w Starej Łomży do 1410 roku pełnił funkcję kościoła parafialnego obejmującego swym zasięgiem także teren obecnego miasta Łomża. W obecnej Katedrze Łomżyńskiej, obok ołtarza, jeszcze w 1860 roku wsiadała deska z napisem po łacinie: **Ecclesia Lomzensis, erecta in Stara Łomża circa annum 1000, crescente fide in Mazovia** (tłumaczenie: ze wzrostem wiary na Mazowszu około roku 1000 powstał kościół w Starej Łomży).

Podczas spotkania z Don Roberto Marcotulli EC Wójt Gminy Łomża Piotr Kłys podarował dostojnemu gościowi statuetkę św. Wawrzyńca. Powstała ona na wzór figury, która przez wieki znajdowała się w nieistniejącej już dziś kapliczce na Wzgórzu św. Wawrzyńca. Kapliczkę pobudowano w 1765 r. w miejscu prezbiterium i z cegieł rozebranego wówczas kościoła. Historyk Donata Godlewska podejrzewała, że figura św. Wawrzyńca umieszczona w kapliczce, wcześniej mogła znajdować się w ołtarzu głównym świątyni w Starej Łomży.

16 maj 2025 13:47